30c SEMAINE RELIGIEUSE 1511

NAM KỲ ĐỊA PHẬN

30 JUIN 1938

ĐỨC CHA PHÊRÔ NGÔ-ĐÌNH-THỤC
Vào Nam
Địa phận Saigon, Địa phận Vĩnh-long nghinh tiếp đệ-tam Giám mục Bổn quốc cách long trọng đặc biệt

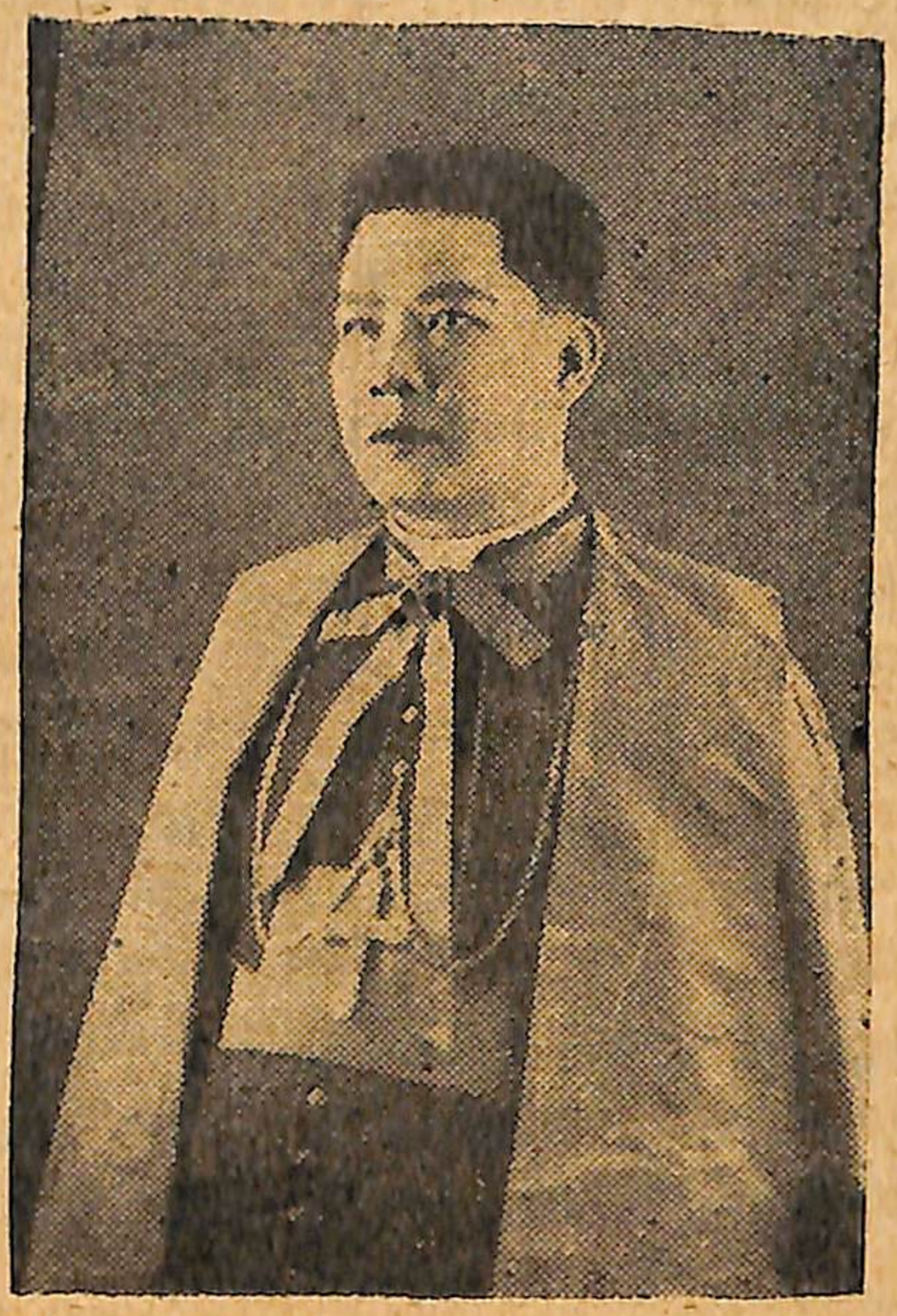

Ảnh Đức Cha Ngô-đình-Thục

Chẳng cần nhắc lại lịch sử, thì độc giả chư tôn cũng đã rõ biết : Đức Thầy Phêrô Ngô-đình-Thục là một bực thông minh đỉnh ngộ, tài mạo tót vời, tiếng nổi ba phao, danh lừng bốn biển ! dòng dõi

ngài là một tông phái vĩ vọng cả phần đời phần đạo — Cuộc lễ tấn phong Ngài rất long trọng đã cử thành tại đế đô Huế hôm 4 Mai — Lưỡng triều Pháp-Việt và nhơn dân lương giáo trong Tam kỳ đối với Ngô đại nhân có chỗ cảm tình thâm thúy làm sao—Nhứt nhứt trên mặt báo nầy đã có bài kỷ thuật tỏ rõ.

Nay xin tóm lại cuộc lễ nghiên tiếp Đức Tân Giám mục tại Saigon và Vĩnh-long trọng thể dường bao, hầu làm món quà tiến hiến chư vị khán quan tường lãm.

Vậy cứ theo Châu tri Đức Giám mục Saigon đã thông báo, thì chiều thứ hai 20 Juin, hàng đạc đức hai Địa phận, các vị quan chức tây nam, nhà dòng nhà phước và giáo hữu nam nữ, đã tế tựu tại nhà thờ chánh tòa Saigon cho đặng tiếp rước Đức cha Ngô-đình-Thục. Đúng 6 giờ chiều ấy, Ngài đã ngự vào đến thờ chánh Saigon một cách long trọng khởi hoàn giữa các vị tai mắt và đô hội nhơn dân lương giáo đông đảo.

Cuộc hành trình Đức cha Phêrô

Sáng thứ sáu, Đức cha Ngô đình Thục đã giã từ kinh thành Huế mà vào Nam cho đặng lãnh địa phận Tòa thánh ký thác. Tùy tùng Ngài, có các cụ : *Ngô-đình-Khôi*, Tổng đốc tỉnh Quảng-nam, kiêm Thanh-tra các tỉnh miền Nam Trung-kỳ, *Ngô-đình-Diệm*, nguyên Thượng thơ bộ Lại triều đình Huế, ông kỷ sư *Ngô-đình-Luyện* và người em rể *Nguyễn văn Ấm*, người cháu con cụ Ngô-đình-Khôi, là *Ngô-đình-Huấn*. Đại diện cho hàng đạc đức Huế, thì có *cha Ủy*, Đại diện cho giáo hữu đế đô, là ông *Trần văn Lý*, Quản đạo Đalạt v. v.

Dọc đường, Đức Tân Giám mục có ghé viếng các nhà thờ : Quảng-nam, Quảng-ngãi, Nha-trang, Phan-rang và tới Phan-thiết là chiều Chúa nhựt. Ở đó có các vị linh mục lân cận tới chào mừng Ngài và dùng cơm tối với Đức cha tại nhà cha sở Phan-thiết. Nghỉ một đêm tại Phan-thiết, qua sáng thứ hai, Đức Tân Giám mục cùng quí vị đồng hành, từ Phan-thiết lên ôtô mà vào Saigon. Tới Biên-hòa lối 11 giờ trưa.

Tại Biên-hòa

Khi Đức cha đến Biên-hòa, thì có cha *J. B. Hướng*, ông *Jacques Lê-văn-Đức*, cha *J. B. Huỡn*, cha sở Biên-hòa, cha *Anrê Quyền*, Đại biểu Vĩnh-long, cha *Antôn Nhiệm*, cha già *Ignatio Thích*, các vị viên chức tây nam trong tỉnh lỵ, các bà phước

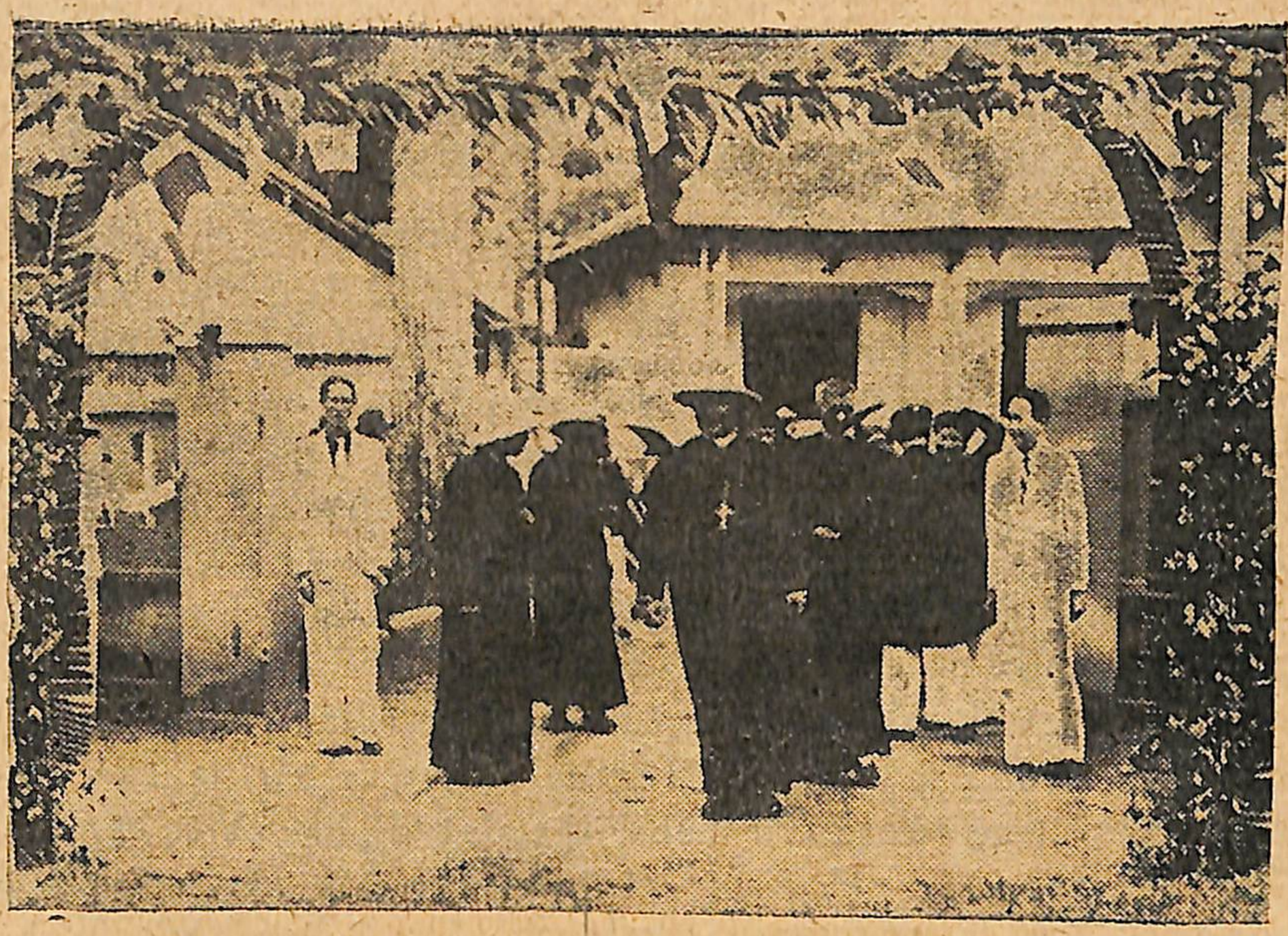

Lúc Đức cha xuống xe bước vô nhà cha sở Biên-hòa

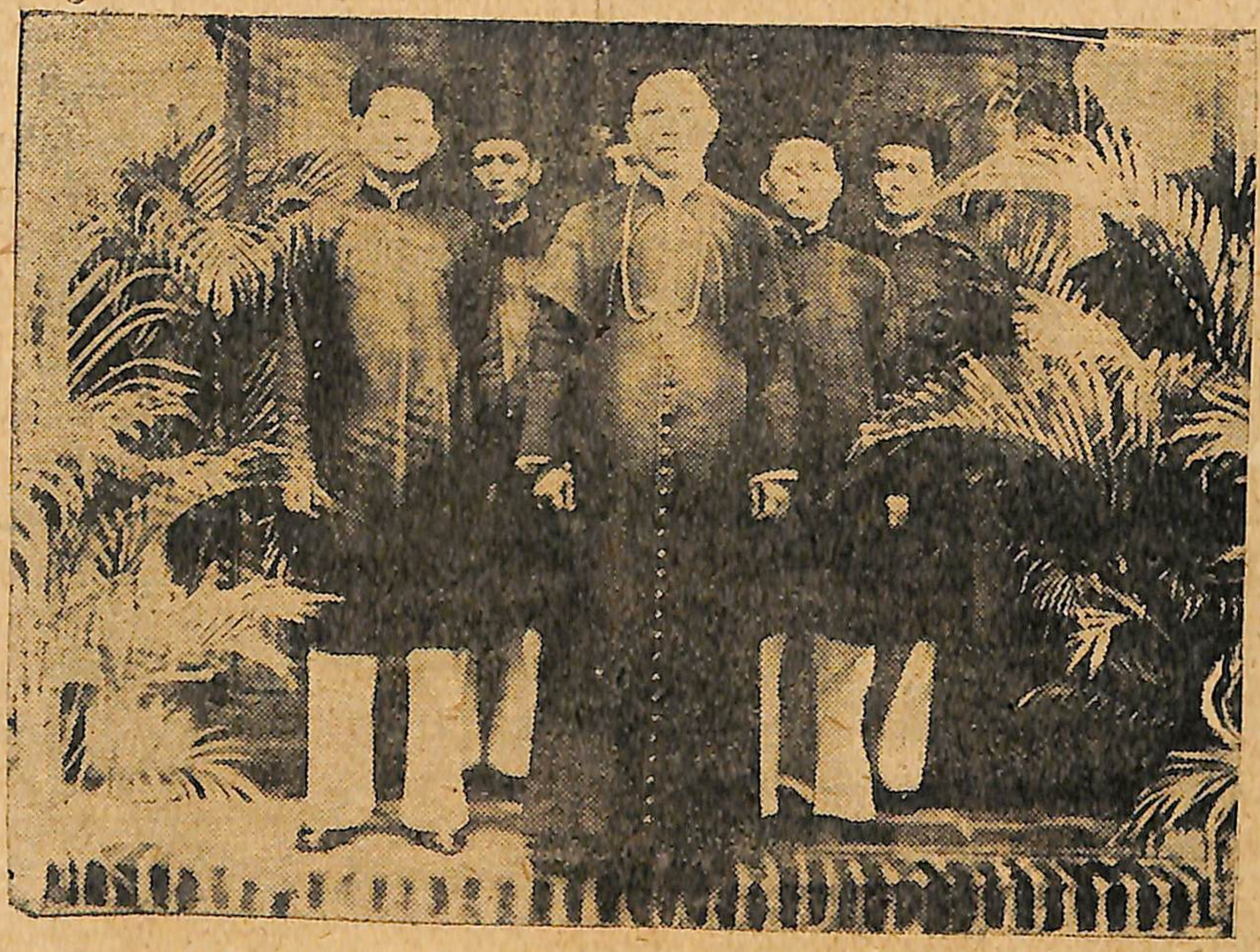

Đức cha Ngô-đình-Thục đứng trước nhà cha sở Biên-hòa cùng anh em Ngài: Ngô-đình-Khôi, Ngô-đình-Diệm và Ngô-đình-Luyện, em rễ Nguyễn-văn-Ấm và cháu Ngô-đình-Huấn.

và học sanh nam nữ, tiếp rước Đức cha tại nhà thờ, ngài ban phép lành cho giáo hữu. Đoạn ra nhà cha sở nghỉ ngơi, sau cuộc trình

diện và những câu chuyện bỉ hoan thân mật, thì Đức Thầy và các ngài dùng cơm trưa tại nhà cha sở Biên-hòa cùng nghỉ ở đó, cho đến 4 giờ chiều mới lên xe xuống Thủ-đức.

Cuộc tiếp rước ở Thủ-đức.

Cuộc nghinh tiếp Đức cha Ngô-đình-Thục tại Thủ-đức cũng có vẻ long trọng. Các viên chức và bổn đạo đều tề tựu tại nhà thờ. Ban tổ chức gồm có các quan : Đốc phủ sứ *Lê-văn-Giáp*, *Đặng-ngọc-Chấn*, quan cựu Đốc phủ *Tô-ngọc-Đường*, ông Hội đồng *Hồ-văn-Kính* ông Huyện *Nguyễn-văn-Của*, ông *Lê-phát-Thanh* và ông Hội đồng *Vàng* ; lại có quí vị đại biểu chức việc các họ như : Saigon, Tân-định, Chợ-quán, Chợ-lớn, Gia-định, Cầu-kho, Chợ-đũi, Thị-nghè, Xóm-chiếu, Khánh-hội v. v.

Cả thảy 10 chiếc xe hơi lên tận Thủ-đức đón rước. Các bà phước, đồng nhi và bổn đạo trong họ đông đảo, đều ứng trực tại nhà thờ.

Đến 4 giờ 30, xe Đức cha từ Biên-hòa xuống tới, bao nhiêu cặp mắt đều chăm chú vào Ngài, ai nấy cũng nức lòng hoan hỉ. Bây giờ người ta rước Tân Giám mục vào nhà thờ. Viếng Chúa đoạn, Ngài trở ra cho bổn đạo chào mừng và hôn nhẫn.

Tại nhà thờ Thủ-đức, ông Nguyễn-văn-Vàng đọc bài diễn văn mừng Đức cha Ngô-đình-Thục

Ông Hội đồng *Vàng* có đọc một bài diễn văn mừng chúc Đức cha Ngô-đình-Thục tại nhà thờ Thủ-đức như sau đây :

Kính lạy Đức Tân Giám mục, kính chư quí viên quan chức sắc, tôi xin phép đặng tỏ đôi lời cùng Đức Tân Giám mục.

Bẩm lạy Đức cha,

Ngày 14 Janvier 1938, là ngày tại phủ Khâm sứ Tòa Thánh Công giáo ở cõi Đông-dương nầy, đã tiếp đặng điện-tín tự bên Tòa Thánh đưa sang cho hay rằng : Đức Giáo Hoàng đã hạ long bút châu phê sắc chỉ, tôn Ngài lên quờn Giám mục cai trị Địa phận Vĩnh-long.

Tin nầy vừa bắn ra, thì khắp trong Giáo-hội Việt-nam cả Trung, Nam, Bắc, ai cũng đều cất tiếng reo mừng khen tặng lòng lân mẫn Đức Thánh Cha đã đoái hoài các con Việt-Nam là một miền viễn vọng trong cả hoàn cầu, mà nhắc lên bực ngang hàng các con cường quốc, ngay như tôn Đức cha lên vì Giám mục thứ ba, thì sự vinh diệu nầy ai hầu kể đặng.

Đã vậy, lại thêm hết thảy người Việt-nam trong cả tam kỳ, bất luận về Tôn-giáo nào, mà là con một nhà, đồng một bản nguyên Hồng-lạc, đều hưởng ứng vui mừng khấp khởi, là thấy nước Nam ta, nay nẩy nở ra một đấng nhân-tài, làm cho rạng mặt rở mày chung đồng một chủng tộc.

Bởi cớ ấy, ngày 4 tháng Mai, là ngày Đức cha thọ phong quyền Giám mục, thì từ Nam chí Bắc, vô số người tuôn đến Đế-đô Huế mà dự lễ Tấn-phong và thông phần khoái lạc với quí phủ về các cuộc long trọng.

Ngày nay Đức cha vào Nam mà trấn nhậm địa phận *Vĩnh-long*, thì chúng con không phân biệt Tôn-giáo, không chia rẽ Trung, Nam, một chung cùng mà tổ chức cuộc nghinh tiếp nầy, hầu phô bày sự chìu chuộng nhân-tài và biểu diễn tình liên lạc dây đoàn thể.

Phận riêng chúng con là Phái-viên các họ Saigon, đặng mạng lịnh Đức Giám mục chúng con, mà tựu đến đây đón rước Đức Cha tới nhà thờ chánh tòa Saigon, chúng con xin mừng chúc Đấng nhơn danh Chúa mà đến, và dưng mấy lời trong sắc chỉ Đức Giáo Hoàng phong ngợi Đức cha làm Giáo chủ Địa phận *Vĩnh-long* như vầy :

Đức cha là kẻ Chúa chọn hoàn toàn xứng đáng : về dòng dõi tôn quới, về học-vấn thông minh phần đạo phần đời, về lòng ái mộ nhiệt thành việc rỗi linh hồn người ta, và có nền đạo đức vững bền.

Sau nữa chúng con cầu chúc cho Đức cha đặng bền đỗ mà mở mang nước Chúa trị, là địa phận *Vĩnh-long* gồm ba tỉnh : *Trà-vinh Vĩnh-long*, *Bến-tre* và một phần tỉnh *Cần-thơ* xưa nay thuộc về Địa phận Saigon.

Duyên do Địa phận nầy, là của Hội Thừa sai *Paris*, nhờ ơn các Đấng tiền bối và đương kim đã ân cần mở mang khai hóa bấy lâu, nên đặng thành tựu mĩ mãn, nước Đức Chúa Trời khuếch trương vĩ đại, mà nay Đức Giáo Hoàng trích ra mấy tỉnh thạnh vượng, cùng giao cho Đức cha trấn nhậm.

Ấy là dấu Tòa thánh tín nhiệm hàng Đạc-đức Việt-nam, đã đủ tài đủ đức mà xử trí với nhau, thời chúng con cầu chúc cho Đức cha đặng vững bền giữ giềng mối của các đứng Thừa sai đã sáng tạo, mà làm ích cho sanh linh và mở mang nước Chúa cho bành trướng ngày càng thêm.

Như vậy thì lòng tín nhiệm của Tòa thánh sẽ hoàn toàn thỏa mãn, ơn bảo hộ của Pháp-quốc cũng đặng hiệu quả, và sự vinh diệu con nhà Việt-nam đặng tỏ rạng sáng ngời.

Công giáo hội Vạn tuế,
Đại Pháp Vạn tuế,
Đại Nam Vạn vạn tuế.

Dứt bài, Đức cha Ngô-đình-Thục đứng dậy tóm tắt ít lời cám ơn cuộc tiếp rước Ngài và Ngài hứa sẽ tận tâm vì Chúa mà làm phận sự hết lòng ; đoạn Ngài ban phép lành cho công chúng hiện diện.

Xong cuộc chào mừng tại nhà thờ, Đức cha cùng các vị viên chức sang qua viếng ông *Denis Lê-phát-An* ở kế cận.

Sau khi tân chủ an tọa, thì ông *Denis An* đứng dậy tỏ ít lời cám ơn Đức Tân Giám mục, vì Ngài đã có lòng chiếu cố, nhín chút thì giờ quí báu đến viếng ông, ông cầu xin Thiên Chúa phù hộ Đức Tân Giám mục được quí thể bình an, trong khi ngài đáo nhận một địa phận mới mẽ, mà dìu dắc đoàn chiên Chúa vào đàng ngay nẻo thẳng, hầu ngày sau hưởng phước đời đời.

Đức cha ban phép lành cho gia quyến ông với một câu nói của ngài chỉ tỏ sự dừng bước tại đó : « *Lần đầu tôi ghé nhà cụ là lúc tôi sang du học Rôma. Lần thứ hai nầy tôi ghé lại đây viếng cụ với chức Giám mục của Tòa thánh.* » Thế là cuộc viếng Thủ-đức xong. Vào lối năm giờ rưỡi, Đức Tân Giám mục và các vị Ủy ban nghinh tiếp đồng lên xe thẳng xuống Saigon.

Quang cảnh tại nhà thờ Chánh Tòa Saigon.

Từ 5 giờ chiều, thiên hạ đã đoàn ba lũ bảy, nam phụ lão ấu lần lượt kéo tới ; trời quang mây tạnh, những lá cờ tam sắc xung quanh đường hai bên và trước cửa nhà thờ, theo gió phất phơ, khoe màu hớn hở. May phước thay, thiên tùng nhơn nguyện, buổi chiều ấy

không mưa, nên cuộc tiếp rước tại đây được thập phần toàn hảo. Thiên hạ ai cũng nô nức ngóng trông cho mau tới giờ đặng xem thấy mặt Đức Tân Giám mục.

5 giờ 35, ngó vào trong nhà thờ căn giữa đã thấy chật, các linh mục gần xa lần lượt tựu lại; nhà Dòng, nhà Phước kéo vào, cũng một trật ấy, các thầy và học sinh tu sĩ Latinh, học trò trường Taberd đồng đến; trong nhà thờ mỗi chặng và phía trước tiền đàng thì có đội Đạo sinh quân Pháp và đoàn sói con (*Louvetaux*) giữ trật tự, do cha *Séminel*, Bề trên trường Latinh nhỏ, cha *Parrel* giáo sư, cha *Tricoire* và cha *Yến* phó sở Saigon chỉ huy.

Bầu không khí náo nhiệt càng lâu càng dồn tới, 6 giờ thiếu 15, đoàn lễ sinh các thầy nhà trường : bình hương, Thánh giá, đèn hầu, sắp hàng hai, từ trong cung thánh kéo xuống cửa đền thờ, tiếp theo đoàn lễ sinh, thì cũng có các vị linh mục mặc áo các phép, cha Bề trên *Soullard* mình mặc *Surplis* ngồi ghế ứng trực nơi cửa tiền đàng. Các chuông trên tháp dội trỗi vang lừng inh ỏi ! trăm ngàn cặp mắt chăm chỉ ngóng trông.

Trên cung thánh có Đức Thầy *Dumortier*, Giám mục Địa phận ngự tại vị, 2 thầy tu sĩ hầu chầu 2 bên ; trong *chôrô* thì các vị linh mục tây nam 2 địa phận, lớp mặc áo *Surplis*, lớp mặc áo dòng thường, ngồi theo thứ lớp cả thảy trên 80 vị.

Ngoài cửa nhà thờ, quan Thống đốc *Pagès*, Thống soái *Derendinger* và quan Thủy sư Đề-đốc *Petit* tới ; quí vị viên quan sau nầy cũng có mặt tại chỗ : Quan chánh phòng văn *Schneyder*, ông *Rivoal*, Quận trưởng Saigon-Cholon, ông *Boy Landry*, ông *Biaille de Langibaudière*, Chánh phó Đốc lý thành phố Saigon, các ông : *Ardin*, Hội trưởng phòng Thương-Mãi, *Mariani*, Hội trưởng phòng Canh-nông, *Ballous*, Hội đồng quản hạt, *Gennardi*, Bí-thơ của quan Thống đốc, *Marquis*, đầu phòng Báo giới, *Brassey*, *Esquivillon*, Thanh tra Chánh trị và Lao động, ông *Lafrique*, Chưởng lý Tam tòa, cùng nhiều vị viên chức Pháp Nam không thể kể hết. Cha *Tricoire* mời các vị thượng quan vào nhà thờ.

6 giờ qua, xe Đức Giám mục *Ngô-đình-Thục* và các vị tùy tùng đến, Xe vừa ngừng, Ngài bước xuống, mình mặc *Rochet*, đầu đội *Barette*, diện mão phì mĩ khôi ngô, dong nhan chững chàng gọn ghẻ, trăm ngàn con mắt sửng nhìn, tỏ lòng phỉ chí, ai ai cũng trầm trồ với nhau rằng : Đức Tân Giám mục thật còn trẻ bân ! Liền khi ấy, 2 vị linh mục : *Séminel* và *Tricoire* rước Đức Thầy vào, cha Bề trên *Soullard* bước tới bắt tay trình diện và hôn nhẫn. Đức cha ngự nơi bàn quì đã dọn sẵn, cha *Tricoire* dưng nước thánh và

xông hương cho ngài, đoạn thì đoàn lễ sinh cứ thứ tự mà rước thẳng Đức Thầy vào cung thánh theo lễ nhạc; đèn điện bật lên cả trăm ngàn ngọn chói ngời, cờ xí bông hoa ánh chiếu rực rỡ!

Trên từng, tiếng đờn du dương rao nghe phấn khởi, bọn hát trường Latinh trỗi giọng hát kinh: *Sacerdos et Pontifex* nghe rất hoan lạc khởi hoàn. Đức Thầy vừa đi vừa ban phép lành cho công chúng hiện diện—Ai xem thấy mặt Tân Giám mục Việt-nam cũng đều lấy làm phỉ chí hân tâm.

Ôi!,Thật là một khoảnh khắc tôn nghiêm long trọng. Có lễ nhạc nào trong thế gian nầy mà long trọng tôn nghiêm và thâm trầm như lễ nhạc Hội thánh Công giáo!! Giây phút nầy, chúng ta phải cầm trí mà cám tạ đội ơn Thiên Chúa và Đức Giáo Hoàng là Cha rất nhơn từ đoái thương con nhà Nam-Việt là dường nào!

Vào trong cung thánh, Đức Tân Giám mục ngự chính giữa, trên chiếc ghế quì phủ bao gấm trắng, ngàn ngàn con mắt nhìn lên... Ôi! vinh quang thay, chức Giám mục Hội thánh Công giáo! Quí hóa thay, dòng dõi Ngô gia!

Trên từng đờn vừa dứt tiếng hát, thì cha *Tricoire* đọc lời nguyện; bấy giờ Tân Giám mục chỗi dậy, khoan thai gót ngọc, gọn ghẻ mình vàng, bước lên bàn thờ mà đọc lời ban phép lành cho hết thảy hiện diện công chúng. Xong rồi Ngài xuống ghế ngồi bên *Espistola*, chờ Đức Giám mục Địa phận giới thiệu.

Đức Thầy *Dumortier*, tại tọa vị của Ngài bước ra, tùy tùng có 2 thầy lễ sinh và cha Thomas Thạnh ký lục. Đứng trước cung lơn, Ngài cất tiếng nói ít lời giới thiệu Đức Tân Giám mục và sự Tòa thánh tách lập địa phận Vĩnh-long, cho quí vị quan khách và công chúng rõ. Rồi thì Đức Thầy trao 2 sắc chỉ bằng tiếng Latinh cho cha ký lục tuyên độc, đoạn Đức cha kể lịch sử Đức cha *mới* lại bằng tiếng Pháp.

Trong khi ấy, nếu ai có ý gẫm suy, thì liền bắt cảm động. Cảm động vì thấy Đức cha *Dumortier* niên cao kỳ trưởng, đầu tóc bạc phơ, vóc ngọc ốm gầy, mình mang gánh nặng. Xem dung nghi Đức Thầy khi ấy, cũng chẳng khác chi một người *(mẹ)* hiền đức đã dày công tài bồi vun quén nơi vườn nho Hội thánh Nam-kỳ, trổ sinh nhiều bông thơm trái tốt.

Quả thật như vậy, vì địa phận của các đấng Thừa-Sai ở Saigon thật rất lớn phước, không khác chi một người mẹ nhơn từ hiền đức, đã cưu mang và sinh dựng nên Trưởng nam mình là Giám mục Bổn-quốc Việt-nam tiên khởi cho Hội thánh Công-giáonơi cõi Đông-dương, và đã dặng Đức Giáo Hoàng tưởng-lệ nhiều lời xứng đáng.

Vừa cách 5 năm, nay lại sản xuất ra được một địa phận *(con)* nữa, tức là địa phận Vĩnh-long. Nên nay Ngài rước Đức Thầy Nhỏ vào đến thờ chánh tòa của Ngài cách long trọng dường ấy, cũng như một người hiền mẫu rước khách đông sàng, rồi giới thiệu và trình diện cho ai nấy biết mà rằng : Cái công lao của tôi đã cưu mang dưỡng dục và khai hóa bấy lâu, nay con tôi tới tuổi trưởng thành rồi *(Địa phận Vĩnh-long)*, nên xin chọn người tài đức nầy để lập gia thất cho *(con)* và trông ước cho gia thất của *(con)*, tương lai cũng nên đồ sộ như gia thất *(mẹ)*...

Đang khi đọc sắc chỉ lập địa phận Vĩnh-long, thì cha *Tricoire* bước tới bái chào mà mời Tân Giám mục lên tòa diễn thuyết, theo hầu Ngài lên tòa có 3 linh mục. Khi ấy công chúng thảy đều êm lặng, trông nghe lời vàng tiếng ngọc của ông « *Tam Khôi Tiến sĩ Hội thánh* » diễn thuyết.

Đọc 2 sắc chỉ vừa xong, thì Đức Tân Giám mục đứng trên tòa cất tiếng bằng Pháp-ngữ, trước hết Ngài kính chào Đức chưởng địa phận, quan Thống đốc cùng quí ngài và chúng nhơn hiện diện. Đoạn Ngài trưng đề bài diễn thuyết hôm ấy là :

Pax vobis ! que la paix soit avec vous !

(Bằng an cho anh em)

Ấy là lời Chúa Giêsu chúc lành cho các tông đồ xưa khi Người sống lại mà đến cùng phô ông ấy, rày hàng đạc đức cũng lặp lại lời ấy trên bàn thờ khi dưng lễ Misa và trong những lúc Đức Giám mục ban phép Thêm sức v. v.

Ngài cũng mượn lời ấy mà chúc cho hết thảy mọi người đều được hưởng sự bằng an thật trong Chúa ở đời nầy : Bằng an thật cho cá nhân, bằng an thật cho gia đình và bằng an thật cho xã-hội... là sự bằng an của Chúa Kirixitô trong nhà tạm vậy... Đại ý bài gồm lại, là : Ngài xin hết thảy mọi người phải chăm lo về phương diện tinh thần đạo đức, và cũng phấn đấu với cuộc đời bằng một cách nhơn đạo khôn ngoan chơn chánh... Sự *phấn đấu* là kết quả sự *bình an*.

Sau hết, ngài cám ơn hết thảy các đẳng bực phẩn đạo, phẩn đời, đã có lòng thạnh tình nghinh tiếp Ngài một cách rất long trọng và thân mật dường ấy, làm cho Ngài hết sức cảm động khôn ngằn !.. Đoạn Tân Giám mục cũng tóm diễn lại bài ấy bằng tiếng Nam. Xong rồi Ngài vào phòng thánh đổi phẩm phục.

Trên từng đờn liền trỗi tiếng hát kinh : **Veni Sancte...** 3 phẩn, cầu cho Tân Giám mục Vĩnh-long, nghe thật là hùng hồn đồng dạt ! Đoạn Đức Thầy *Dumortier* lên bàn thờ đọc lời nguyện về kinh ấy.

Sau khi kinh *Veni Sancte* vừa dứt, tiếng chuông liền lên hiệu ren ren ; bây giờ từ trong phòng thánh kéo ra thấy quí thầy : hầu đèn, bình hương và thầy áp việc, bước đi nghiêm trang tề chỉnh, vòng xuống trước cung lơn mà vào cung thánh, tiếp theo, thì Đức Tân Giám mục mũ ngọc gậy vàng, mình choàng *cappa*, dung nghi oai thế, gót ngọc khoan thai, hầu châu hai bên Ngài, có thầy năm, thầy sáu và thầy cầm đèn, đến trước bàn thờ chủ sự phép lành Mình Thánh Chúa cách trọng thế.

Trên từng đờn, Hội hát học sinh tu sĩ Latinh khởi xướng : **O Sacrum...** 3 phần, cung đờn tiếng hát, nghe thôi du dương rờm cả nhà thờ... Thật là trong như tiếng hạc bay qua, đục như tiếng suối mới sa nửa vời !... Rồi tiếp kinh : *Ecce panis* và *Tantum ergo* cũng 3 phần... sau hết hát *Cantate Domino*, thế là hoàn tất lễ phép. Ngó lên kim đồng hồ đã chỉ 7 giờ rưỡi, thiên hạ lần lượt giải tán mà lòng còn nứt nở ngùi ngùi về cuộc lễ long trọng ấy luôn.

Sáng thứ ba 21 Juin

Qua 7 giờ sáng ngày 21, Đức Tân Giám mục làm lễ tại nhà thờ chánh tòa ; các thầy học sĩ Latinh giúp lễ và đờn hát đưa lễ... Bắt đầu lễ thì hát *Lauda Sion* kế *Cor dulce* 2 phần và sau chịu lễ đoạn hát : *Ave Maria* 3 phần — Trong cung thánh lối vài chục vị linh mục hiệp vầy châu lễ, nhà Phước tây nam cũng khá đông. Đức Tân Giám mục ban khen quí thầy những kinh hát trong buổi lễ mai ấy luyện tập rất hay.

Lễ đoạn, Đức cha ra lót lòng tại nhà cha Bề trên *Soullard*, rồi Ngài đi quan thầy thuốc và viếng nhà Kín, nhà Trắng. 11 giờ, tại trường Latinh tiếp rước Đức Tân Giám mục cách trọng thể.

Tại trường Latinh Saigon

Khi các thầy và học trò Latinh 2 trường, đặng tin tiên khởi Giám mục Vĩnh-long sẽ tới viếng và hàng đạc đức chào mừng Ngài tại nhà trường, thì tuy rằng không có thì giờ cho mấy, song đã đắc lịnh Bề trên ban, thì anh em cũng lo dọn dẹp trần thiết tùy theo sức, cho đặng tiếp rước bực Thượng nhân cách trọng thể xứng đáng ; nên kẻ thì lo hát xướng ca bài, người thì lo vẽ vời bông hoa. Cách của quí thầy làm thì không có huê mĩ rình rang chi như ở ngoài đời ; song đơn giản mà ý vị, gọn ghẽ mà tôn nghiêm, thanh khiết mà thâm thúy ! Thì cũng là thường lệ : Cờ treo, tụi kết, hoa lá bủa giăng đó thôi ! Thế mà nhờ cái trí khéo, nó bắt kéo ra sự hay. Đó là cái biệt tài của quí thầy trong những lúc dọn cuộc lễ nghinh tiếp vậy.

Nơi một căn phòng rộng lớn, người ta đã dọn sẵn cái ngai cao rộng, trau giồi đơn sơ mà xem có vẽ oai nghiêm tốt đẹp ; phía trên có gắn một tấm *écusson* ấn hiệu của Tân Giám mục ; ai cũng thấm khen tay họa sĩ quí thầy Nhà trường, thật là : Nét bút đan thanh, màu mè hiệp thể.

Vào lối 10 giờ, các vị linh mục lần lượt tới. Trước 11 giờ, một hiệp chuông lên hiệu, các học sinh và mọi đẳng bậc tựu hiệp lại. 11 giờ, 2 Đức cha ngự đến, cha Bề trên tiếp dẫn vào lễ phòng. Một tràng pháo tay nổ lên vang dội, tiếng đờn du dương trổi khúc lẫy lừng ! An tọa đoạn, hội hát cất tiếng ca mừng ; bài *Ecce Sacerdos Magnus* (Xavier Boxberger) 3 phần, với một bài bằng tiếng quốc ngữ cũng 3 phần, nghe rất khởi hoàn khoái lạc. Đoạn một thầy bước lên dưng bài văn chúc cho Đức Tân Giám mục và một thầy khác đứng ra ngâm nga, bộ điệu và cung cách của thầy xem nghe thật là thâm trầm ý vị.

Bài văn chúc mừng Tân Giám mục

Ngưỡng chin từng trổi khúc ca Long,
Hiệp ba xứ vầy hòa nhạc Hổ ;
Hội cao sang đại nhơn kỳ sĩ;
Dương danh biểu nghĩa, trong ngoài lừng lẫy tiếng
Giờ sum hiệp ấu tử thơ sanh, [tiêu thiều ;
Tụng đức xưng công, lớn nhỏ líu lo hồi cổ võ.

Ca hết tiếng :

Trời Nam gió đức, Quang-huy Thánh đạo,
Tiếng chuông vàng động cả ngoại bang ;

Ca hết tiếng :

Vùng Vĩnh mưa ân, sáng láng Giám-linh,
Phong ấn ngọc điểm phần quốc tổ.

Bạch Tân thăng Giám mục, Thượng nhân các hạ !
Nét đất thuần minh — Tư trời dĩnh ngộ.
Sinh ngọc bội mở lòng giai chương lãm duyệt,
Mắt đăm đăm vạch tía tìm hồng ;
Trưởng kim muôn từ chí dục đức triêm nhu,
Tay gắng gắng điểm xanh tô đỏ.
Kiên quyết hành thân khắc kỷ,
Băng tâm ánh chiếu ngải nhơn ;
Chính chuyên tịnh tánh thìn mình,
Mẫn trí am tường thế sự.
Câu đạo lý hằng đam dạ tạc,

Tách miền tục lụy,
Chốn thánh cung phẩm hạnh trau tria ;
Cuộc phồn hoa những gác tai nghe,
Trong cảnh khiết trinh,
Đường hoạn lộ công danh dứt bỏ.
Bóng dương huy-hoác phượng kêu,
Xương khói tinh trung báu ở ;
Tu-sĩ nên phần tiên khởi,
Du Âu cố tự,
Trổ tài lội lạc thanh phong ;
Học sanh đắc lộc dư hay,
Tách Á tu kinh,
— Phỉ chí siêu thâm kỳ tú.
Sang La-mã Tiến *Thần-học, chữ thấm khôn phai.*
—Đến Phari Cữ *Văn-chương, bia vàng bất hủ.*
Vẹt ngút tài hồng Triết *cảnh.*
Nổi tiếng cao bay ;
Truy phong sức ký Luật *đàng,*
— Huân công khó đọ.
Yêu non nước tiêu-dao rỡ bước,
Một trường ngọc điệp giao du ;
Đoái quê nhà ái tuất vinh qui,
— Trăm vẽ kim âu chuốt trổ.
Thiên hoàng ủng hộ, anh tuấn cao sang ;
—Giáo chủ thung thăng, Ngôi thần tỏ rỡ.
Nối Tông đồ quyền linh trọn,
Siêu thoát chúng lầm than ;
Lên Giám mục phép thiêng toàn,
— Đỡ nưng người khốn khổ.
Rạng khôi tinh, quì ngợi trăm phương,
—Hứng Long Hồ, nớp cung vạn số.
Bỏ thuở bi ai khối lụy,
Nào án trường, nào thất ngục,
Sóng Nại-Hà cuồn cuộn vẽ tiêu lang ;
Nhìn ngày thịnh mậu hoa hương,
Nọ tu viện, nọ giáo đường,
— Mây Nghiêu Thuấn thảnh thơi màu hiền tỏ.
Xứ Đinh nhuộm huyết,
Thánh Philíp Minh, lá gan địch khái,
Cúi đầu nguyền gặp phước đạo long ;

Thành Vĩnh rủ từ,
Thánh Giuse Lựu, tất dạ cang trung,
— Dủi gối khẩn tan cơn bão tố.
Đình-khao danh đã chói chan,
— Vĩnh-long tiếng rày vậy vỡ.
Ấy ngãi Thừa-sai các Đấng,
Liều thân trí tử,
Cội văn minh gieo rải xứ nầy;
Cám công Truyền giáo những Vì.
Nuốt tuyết giày gai,
— Nguồn đạo lý phổ thông cảnh nọ.
Cúi lạy Đức cha,
Chữ tiền định muôn phần điều-độ,
Trạch Đức cha Vĩnh trấn đô thanh;
Máy thiên cơ vạn lý đắn-đo,
— Đam Đức cha Long quyền tử phủ.
Áng năm mây rỡ ánh,
Thuận dòng ân ái,
Con Rồng bái tạ Đấng Cao-thiên;
Hàng trăm họ vui mừng,
Vỡ tấm ngãi nhân,
— Giống Lạc, cung khâm Vì hiền-ngỗ.
Nguyện cho Đức cha,
Chín từng ủng hộ,
Khí Hà-phần un đúc giang san;
Nguyện cho Đức cha,
Một gánh tóm thâu,
— Mây nhạc-lộc phủ che phận xứ.
Tánh lương tài xông pha bay nhảy,
Vớt chìm phủi nóng,
Đức háo sanh, chiếu dẫn thiên-cù;
Quyền linh tướng tế soát tuần phòng,
Lội suối trèo non,
— Tình ái chủng đánh tan quỉ nố,
Chúc cho Đức cha:
Thân cường thể tráng,
Tuổi qui tóc hạc,
Con Trưởng-Nữ thánh Hội vẽ nên dong;

Chúc cho Đức cha,
Khí dỏng oai phong,
Chèo quế bườm lan,
Chiếc Long-Hồ thiên cung đưa đến chỗ.
Phước lộc Thọ muôn năm,
Đức Tài Danh vạn cổ.
Thiên tuế,
Thiên thiên tuế.

Giáo đạo viện học đồng bái.

Vừa dứt bài, thì tiếng vỗ tay lại dội lên nghe long lói ! Bây giờ Đức Tân thăng Giám mục đứng dậy, với một nụ mĩn cười tươi tấn, gương mặt vui vẽ, đáp lại mấy lời cám ơn Đức Giám mục địa phận, cha Bề trên Nhà trường và các cha, các thầy cùng học sinh thầy thầy, đã có lòng thạnh tình với Ngài ; Ngài chúc cho mọi người đặng vạn sự như ý và xin cầu nguyện cho Ngài đặng vuông tròn trọng trách. — Ban khen các thầy và học trò công khó tập rèn hát xướng... Ngài hi vọng : tương lai địa phận Vĩnh-long cũng sẽ được một Nhà trường xứng đáng, dầu chẳng dám sánh tày Nhà trường Saigon... để đào tạo nhơn tài mà mở mang nước Chúa cho khỏi hổ danh địa phận (*mẹ*) — Cho phép học trò nghỉ một ngày — Tiếng pháo tay vang như sấm. Đoạn Tân Giám mục giáng phép lành cho ai nấy — Tiếng vui cười rần rộ cả và nhà !

12 giờ các Ngài dự yến tại Nhà trường, cả thảy trên 80 vị... Tiệc rất vui vẽ... Tới tuần *Champagne*, cha già Thích, đứng lên thay mặt hàng đạc đức, nói ít lời mừng chúc Đức Tiên khởi Giám mục Vĩnh-long... Ngài cám ơn và xin cho các vị linh mục trẻ, kỳ cấm phòng tới đây khỏi *examen*. Các cha lấy làm thích chí và hết lòng cám ơn Tân Giám mục — Sau những câu chuyện bỉ hoan thân mật, quá 1 giờ, thì giải tán. Chiều ngày ấy, Đức Tân Giám mục đến dự tiệc trà thân mật của các nhà thân hào lương giáo ở Sai thành tổ chức mừng Ngài tại Hội quán *Samipic*.

Tại Hội quán Samipic chiều 21 Juin

Trong một tiệc trà mừng Đức cha **Phêrô Thục**, *có quan Thống đốc* **Pagès**, *Đức Thầy* **Dumortier**, *Thống soái* **Derendinger** *và Thủy-sư Đề-đốc* **Petit** *cùng nhiều vị thượng quan đồng đến dự.*

5 giờ chiều, quang cảnh nhà Hội *Samipic*, trang hoàng cờ xí rực rỡ. Phía trước nhà Hội, xe hơi cả trăm chiếc ; từ trên lầu nhà Hội,

chí dưới phòng khách và ngoài đường chật cả nam nữ đồng bào và các yếu nhân Pháp Nam trong các giới gần trót ngàn người.

Qua 5 giờ 45, quan Thống-đốc Pagès cùng ông Gennardi Bí thơ của ngài và ông Marquis, chánh văn-phòng báo giới phủ Thống-đốc Nam-kỳ đến, một lượt với đoàn xe ấy, có quan Thống-soái Derindenger, quan Thủy-sư Đê-đốc Petit và ông Ardin, Hội-trưởng viện quản hạt ; ông Ballous tới sau.

Các quan vừa bước vô, thì ông Denis Lê-phát-An Chủ-tịch ban tổ chức cùng các ông : Trần-tử-Hoàng, Jacques Lê văn Đức, Hồ văn Kính ra bắt tay chào mừng và giới thiệu quan khách. Đồng thời bên ngoài một tràng pháo nổ ran hòa với nhịp đờn bản *Marseillaise* trường mù chào mừng.

Pháo dứt nổ, bản *Marseillaise* vừa dứt nhịp, ông Denis Lê-phát-An đưa quan Thống-đốc, và quan Thống-soái, quan Thủy-sư cùng các quan vào phòng khách để chờ đợi Đức Giám mục đến.

15 phút qua... 6 giờ đúng, tràng pháo nổ dậy lên nữa, thấy trên xe vừa bước xuống, Đức Giám mục Dumortier và Ngô đình Thục, có hai ông Lê quang Liêm và Nguyễn văn Của đưa vào.

Hai Đức Giám mục vừa tới thềm, ông Denis Lê phát An chực sẵn nghinh tiếp, thì nhạc trường-mù lại trỗi bản lần nữa : *Jeanne La Lorraine.*

Sau khi bản Jeanne La Lorraine vừa dứt, thì ông Denis Lê phát An cùng các Ủy-viên trong ban tổ chức đưa hai Đức Giám mục vào phòng khách giới thiệu cùng Thủ-hiến quan và các quí khách.

Xong việc giới thiệu, ban tổ-chức mời khách quan lên lần dự tiệc trà.

Khi các quan đã an-vị rồi, ông Denis Lê phát An thay mặt ban tổ-chức bước lại bàn có đặt « micro » đọc một bài diễn văn tiếng pháp trích dịch như sau nầy :

Bẩm Đức Tân Giám mục,

Trước khi bắt đầu lãnh cái sứ-nhiệm cao quí trong đạo-giáo của ngài ở xứ nầy, người Annam Nam-kỳ rất hân hạnh nghinh tiếp ngài tại « Nhà chung » ở đây, để tỏ cùng Ngài sự tự hào của mình đặng chào Ngài là một người đồng bào đặng Tòa thánh xét là xứng đáng với những danh dự và trách nhậm cao quí ấy.

Cùng với các cuộc nghinh tiếp, các cuộc lễ của các giáo sĩ và tín đồ Thiên Chúa giáo tổ chức để hoan nghinh Ngài, người Annam — bất cứ là thuộc về tôn giáo nào — sẵn sàng nhóm họp

lại rất đông quanh các nhà tổ chức cuộc lễ nầy để biểu tỏ mối thâm tình tri ân của người Annam đối với Tòa thánh đã chọn Ngài, và đối với Chánh-phủ Pháp lúc nào cũng có một mối cảm tình thiết tha về sự tạo lập một viên Giám mục Annam tại thuộc địa Pháp.

Với cái cử chỉ tự do rỏ rệt ấy, đồng bào của chúng ta, các yếu nhân trong giới Annam — không thuộc về Thiên Chúa giáo — rất lấy làm vinh diệu có cái sáng kiến tổ chức cuộc biểu diễn nầy đặng ấn tượng một cách rỏ ràng tấm lòng tri-ân của đồng bào ta bằng cách hiệp nhứt trước cái cử chỉ tự do ấy mà ngài là người thứ ba được hưởng, nghĩa là sau Đức Giám mục Tòng và Cẩn.

Nhận làm ống truyền thanh của Ban tổ chức, tôi không thể nào cản ngăn một mối cảm động thiết thật mà nhận biết rằng trong việc tu luyện, ở đất Việt-nam cằn cỗi nầy có rất nhiều người tiến hóa. Trong bước dĩ vãng, mà cách đây không xa gì mấy, cái kiểu tổ chức một cuộc thế nầy phải gặp không biết bao nhiêu nỗi khó khăn quan trọng mà lịch sử vẫn còn ghi rõ những dấu vết đáng tiếc. Những lúc như thế không còn nữa, ấy là nhờ sự khôn ngoan của các nhà dẫn đạo ở xứ Việt-nam và sự cương quyết sáng suốt của chánh phủ Bảo hộ vậy.

Cuộc hòa bình của đạo giáo, dầu ngoài cõi Đông Pháp nầy nữa, há không đáng ham muốn mà mọi người đều ao ước mà giữ cho hay sao ?

Như vậy chúng ta cũng nên ghi nhớ ở lòng mà cám ơn Chánh phủ Nam triều về cái mỹ ý rộng rải khoan hồng đối với đạo giáo như đã biểu tỏ bằng một cách thiết thật liên tiếp và chân thành bởi những nhà đại diện kế tiếp trong vòng nửa thế kỷ vừa qua.

Chính nhờ sự khoan dung trong một thời kỳ dài dặc ấy với sự trung lập thiết tha cao trọng.... thường khi biểu tỏ với tấm cảm tình rất cảm động !... mà Thiên Chúa giáo đặng tiến hóa rất mau ở xứ nầy có thể chứng biệt cái biểu hiệu danh dự ban cho hàng giáo sĩ Annam, mà trong ấy Tòa thánh La-mã đã lựa ba vị linh mục tấn phong chức Giám-mục.

Những sự nhận xét trong các ngạch mà chúng ta mới giải bày đó, trước mắt ta biết bao nhiêu những chặng lấn mò trên đường, mà ngài, thưa Đức Giám mục, ngài tự mình dấn thân để làm tròn cái trọng trách cao quí của ngài. Con đường còn phải đi kia, sau những khải hoàn môn, những hoa đẹp mà ngài đã gặp từ bấy nay sẽ còn trải không biết bao nhiêu là cạm bẫy khó khăn trong đời, mà phải xây qua hay gặp trước mặt mới đến khúc bằng phẳng.

Nhiều vấn đề khó khăn phiền phức ngài sẽ gặp trong việc cai trị địa phận ngài, và những sự giải quyết không chỉ riêng cần ở

cái trí thông minh khoáng đạt bao la của ngài mà nó cũng cần đến sự hiểu biết sâu xa về nhân vật xứ nầy. Chúng tôi tin chắc rằng, với sự phán xét, sự quan-sát và nhẫn nại, ngài sẽ có thể bắt ngay đường mạch ở quả tim của Địa phận ngài mà từ trước nay đã hiến mình cho giáo-sĩ mà bên La-mã mới gởi qua cho họ.

Cùng với ngài, Đức Giám mục, chúng tôi xin dâng tấm lòng thạnh tình lòng tri ân của chúng ta với quan Thống-đốc Nam-kỳ trước kia đã sẵn lòng phái người đại diện đến dự lễ tấn phong của ngài và hôm nay còn nhận đến dự cuộc lễ nầy nữa.

Đối với hết thảy quan khách Pháp Nam của chúng tôi và hết thảy đồng bào tụ họp chiều nay, chung quanh ban tổ chức chúng tôi, chúng tôi xin thành thật cám ơn các ngài đến dự lễ nghinh tiếp Đức Tân Giám mục mới vào địa phận Nam-kỳ, làm cho cuộc lễ càng thêm tôn nghiêm.

Dứt lời, với dấu cảm động tôi xin cầu chúc Đức Tân Giám mục với cầu theo lệ : *Miên trường*.

Tiếng vỗ tay hoan nghinh nhiệt liệt vừa tan, thì tới phiên ông Đốc phủ Chấn thay mặt con chiên bổn đạo Nam-kỳ mà đề lời trước cám ơn Đức Giáo Hoàng sau tới quí vị thượng quan chứng kiến cuộc tiếp rước như vầy đây :

Bẩm quan Thống-đốc,

Bữa nay nhằm bước đầu tiên của Đức cha Ngô-đình-Thục, là người đồng chủng của chúng tôi được thừa mạng Đức Giáo Hoàng, đáo nhậm Nam-kỳ, cầm quyền tổng giáo địa phận Vĩnh-long. Vậy hết thảy đồng bào chúng tôi, chẳng phân tôn giáo nào, lấy làm hân hạnh mà trần thiết một tiệc trà xuông lạt, đặng tỏ lòng thành kính đối với Đức Tân Giám mục.

Tôi xin phép Thượng quan, cho tôi thay mặt tất cả thân hào cùng dân chúng Nam-kỳ, có mấy lời thành thật tỏ lòng kính mến Đức Tân Giám mục mới đặng thọ phong rất vinh diệu.

Kính Đức Cha,

Hay tin Ngài được thọ phong chức Giám-mục, chẳng những trong đạo phái Công giáo hân hạnh và hoan nghinh mà thôi, tất cả người Việt-Nam, bất tất đạo nào cũng đều lấy làm vẽ vang mà vui mừng khi đặng tin lành ấy.

Hân hạnh vì quốc dân Việt-nam tao phùng nhằm buổi đời bình đẳng, ngày nay nhà nước Đại-pháp và nhà nước Đại-Nam đem công pháp Tôn-tín tự do và chủ nghĩa Pháp Việt đề huề mà đối đãi với quốc dân Nam Việt, không phân biệt chủng tộc, không phân biệt tôn giáo nữa,

Vì vậy, các thân hào Việt-nam thay mặt cho cả nhơn sĩ Nam-kỳ, nhơn cuộc hoan nghinh nầy đồng kính lời thâm cảm Đức Giáo Hoàng khéo lựa Ngài đặng nấy chức Giám mục cùng cầm quyền tổng giáo Địa phận Vĩnh-long. Chúng tôi cũng không quên : nhờ độ lượng khoan hồng của nhà nước Đại-pháp mà trong một thời gian chẳng bao lâu, toàn cõi Đông-Pháp có được ba vị Giám mục Annam là Đức cha *Tòng*, Đức cha *Cẩn*, nay một vị thứ ba nữa là Ngài.

Chúng tôi hoan nghinh Ngài, chẳng những Ngài thuộc về dòng dõi trâm anh mà thôi, lại sự Ngài bẩm tánh thông minh trí huệ. Chúng tôi cung tụng tánh đức của Ngài, là vì Ngài không ham đường công danh lại quyết chí tu hành, thi đậu bậc cao trong Tôn Giáo, do chân giáo sĩ bước qua bậc linh mục lên tới Giám mục là phẩm cách tối cao. Cái vinh quí ấy, không phải vinh quí riêng cho một gia tộc Ngô-Đình, mà thật cũng là cái vinh quí của một nước, vinh quí chung cả chủng tộc Việt Nam.

Thiệt Ngài đem mình treo tấm gương tu thân cho hết thảy các chúng nhân và bắt nấc thang « tấn thân » cho đoàn em nối gót bước lên vậy.

Chúng tôi ngửa trông đức ý của Chánh-phủ và của Thánh Hội, nhứt là trực tiếp đức ý của quan Thống-đốc Nam-kỳ, Ngài sẵn có công đạo, công tâm, đem trình lễ bình đẳng tiếp ứng với các phái dưới quyền cai trị của Ngài.

Vậy tôi xin Đức cha cộng biểu đồng tình với chúng tôi đặng tạ ơn Quan Thống-đốc Nam-kỳ, vì riêng phần đối với Đức cha đây, chẳng những Ngài phái quan thay mặt dự lễ thọ phong của Đức cha tại Kinh thành Huế bữa trước và bữa nay Ngài lại vui lòng cùng sĩ dân đặng giám lễ hoan nghinh của chúng tôi đối với Đức cha, thiệt chúng tôi cảm khích vô cùng.

Chúng tôi cũng không quên các vị thân hào Tây Nam cùng hết thảy Đồng-bào chúng ta, không nệ thất công đến dự lễ nầy, đặng cho rỡ ràng cuộc nghinh tiếp Đức Tân Giám mục Ngài mới để bước vào đất Nam-kỳ đội lịnh của Đức Giáo Hoàng đem đạo lành truyền bá cho con đen.

Vậy bàn tiệc hoan nghinh nầy, là chúng tôi kính đem lễ mọn, ngụ tấm lòng thành, vì hân hạnh được ngửa thấy mưa ơn chánh giáo văn minh của Chánh-phủ Pháp của Chánh-phủ Nam-triều, của Đức Giáo Hoàng, mà quan Thống-đốc Nam-kỳ cùng Đức Tân Giám mục đem tắm gội cho quốc dân chúng tôi.

Chúng tôi cúi xin quan Thống-đốc Nam-kỳ cùng Đức Giám mục, giám bàn lễ mọn, chứng tấm lòng thành của chúng tôi thì chúng tôi lấy làm hân hạnh vô cùng.

Mấy lời thành thật, thay mặt cho đồng bào Nam-kỳ, tôi kính chúc Đức Giám mục dư trăm tuổi thọ, kính chúc quan Thống-đốc dư trăm tuổi thọ.

Chờ cho tiếng pháo tay ngớt lần, Đức Tân Giám mục lộ vẻ rất cảm động, đứng dậy đáp từ mấy câu ý nghĩa hết sức cao xa, đại độ mà đã toát dịch như sau đây :

Thưa quan Thống đốc,

Thưa Đức cha,

Thưa ông chủ tịch, quí ông có chưn trong ban tiếp rước.

Quí bà, quí ông.

Chúng ta hợp mặt bữa nay dưới dấu hiệu Bác-ái, cái tinh Bác-ái ít người hiểu, song nó là cái vinh diệu tốt đẹp hơn hết của nhơn-loại.

Thầy của tôi, Đức Chúa Giêsu đã từng xuống thế gian mà căn dặn chúng sanh phải có lòng Bác-ái, đã từng nói : « Các ngươi hãy thương yêu lẫn nhau » Hết thảy quy-tắc của sự hoàn thiện đạo Giêsu đều gồm trong cái luật thương yêu tức là luật Bác-ái đó.

Quí bà, quí ông.

Xin quí vị cho phép viên Giám-mục đạo Giêsu hầu chuyện với quí vị tùy theo sự hiểu biết của mình thôi.

Thấy các ngài chan chứa cảm tình với bổn chức, một kẻ lạ, bổn chức muốn hiểu rằng các ngài làm một việc Bác-ái cao-siêu và tin rằng Thầy tôi, Đức Chúa Giêsu Kirixitô mà trọn đời chỉ lo làm việc Bác-ái, giờ nầy đây có tới chung vui với chúng ta.

Có lẽ, nhóm họp đông đảo như vậy xung quanh một Tân Giám-mục Việt-nam, quí vị muốn tỏ rằng, quí vị biết nhìn nhận một cách xứng đáng lòng khoan hồng của nhà nước Bảo hộ, đối đãi với đạo Thiên-Chúa, là tấm vách thành chót binh vực những sự tự do, nó là cái vinh dự cho nhơn loại.

Có lẽ quí vị muốn tỏ lòng thành kỉnh với đức Giáo-Hoàng Piô XI đang trị vì, nắm giữ mối giềng của đạo, đã làm vinh diệu cho quốc-gia Việt-Nam khi ngài cất cử một con dân Việt-Nam lên chức cao quí trong đạo.

Thánh ý cao-siêu của Ngài từng giúp cho đạo Thiên-Chúa thâu nhận cảm-tình của yếu-nhơn trong hết thảy các tôn-giáo trên thế giới.

Có lẽ các ngài muốn trịnh trọng để lời mầng chúc cho một đồng bào sắp nhận lãnh những trách nhặm nặng nề.

Tuy vậy, Bổn chức tin chắc rằng, không phải riêng mấy nguyên nhơn ấy, dầu có cao thượng cách gì đi nữa, nó đã làm cho bao nhiêu người khác giống, khác đạo và khác giai cấp, nhóm họp lại một cách thân ái mật thiết, nếu đồng thời quí vị không ôm ấp chung cái ý tưởng đẹp đẽ và êm ái sau nầy : Là chúng ta đều là người

trong một nhà, con một cha, chung cùng một vận-mạng và những sự vui sướng hay đau khổ của mỗi người, bề gì cũng có tiếng vang dội trong tâm can những người khác.

Thưa quí bà quí ông, làm vậy tức là quí vị đã có một cử chỉ hết sức đẹp đẽ, mà theo đàng đạo kêu là một việc «bác ái», nó không phải là sự nhơn từ sẵn có, hoặc sự thương hay ngạo nghễ, mà trái lại là sự san sẻ thân ái và trao đổi những tánh tình đằm ấm, những sự giúp giùm, nâng đỡ lẫn nhau.

Vì ý tưởng cao thượng ấy, trong những giây phút quí hóa không có sự cãi cọ nhỏ nhen gì xen lộn, riêng chất chứa đầy tình thân yêu bác ái thành thật, xin quí bà quí ông, nhứt là quí vị trong Ủy-ban đã chịu nhọc nhằn đặng tổ chức một cuộc vui nầy, xin quí vị cho tôi trân trọng đề lời cám ơn. Xin Chúa Trời ban ơn cho quí vị thiết hiện những đều mong ước của quí vị, nhỏ phước xuống đất Nam nhiều trương oanh liệt vẽ vang .

Thưa quí bà,
Thưa quí ông,

Bổn chức xin nâng chén cầu chúc cho nền đạo Thiên-Chúa thạnh vượng, cho hai nước Pháp Nam cường-thạnh, cho quan Thống đốc mạnh khỏe và hưởng điều hạnh phước, cho hết thảy quí vị có mặt, cho anh em lao động có mặt hoặc vắng mặt, hưởng mọi sự phước lành. Bổn-chức cầu chúc cho mọi người hiểu biết và thân yêu lẫn nhau.

* * *

Những lời vàng ngọc đại độ của đức Tân Giám-Mục, làm cho cử tọa cảm động vô cùng và tiếng vỗ tay hoan nghinh nổ lên giây lâu mới dứt. Mọi người ăn bánh, uống trà, chuyện vẫn rất vui vẻ. Ai nấy đều khâm phục và cảm ơn đức Tân Giám-Mục đã rộng lòng ban bố mấy lời giáo huấn cao thượng và xác đáng, nên cùng nhau hứa hẹn sẽ nhớ làm điều tâm niệm, trống sớm chuông chiều cảnh-tỉnh.

Gần bảy giờ quan khách lần lượt ra về. Công chúng từ giã nhà hội Samipic mà tiếc thầm những giây phút đẹp đẽ nó qua mau hết sức.

(Còn tiếp) N. K. Đ. P.

Saigon, die 26 Junii 1938

IMPRIMATUR : † I. DUMORTIER,
Ep. vic. apost.

IMPRIMERIE DE LA MISSION
TÂNDINH — SAIGON
LE GÉRANT : JACQUES QUÁN.

Ai-tín. — Ông **Paul Lê văn Tỉnh**, câu nhứt họ *Cái-mơng*, là vị khán quan **N. K. Đ. P.**, đã qua đời tại Bến-tre ngày 31 Mai 1938, và an táng tại Cái-mơng, hưởng thọ 72 tuổi.

Xin chư vị khán quan giúp lời cầu nguyện cho linh hồn Phaolô kíp vào nơi tiêu sái.

Thời Sự

Cuộc công-thải quốc-phòng Đông-dương, *đặng nhơn dân tán thành vùa giúp, nhứt là các ông phú hộ và đại điền chủ, nên số bạc đã vọt lên một cách mau chóng bất ngờ. Hôm 24 Juin vừa rồi, ban tổ chức cuộc* Công-thải *đã cọng lại số tiền ở Nam-kỳ cho vay đặng* 4 triệu 600 ngàn đồng (4.600 000 $).

Ông **M. I**, *là một người phú hộ ngoại quốc cho vay đến* 200 ngàn đồng (200 000$).

* * *

Một người phú hộ Annam, qui danh là **M. D. v. S.**, *ở làng Thạnh-mỹ-an Giadịnh, cho vay đặng* 50 ngàn đồng (50 000$).

Hội Tiết-Kiệm tư-bổn *Saigon cũng giúp vào cuộc* Công-thải 100 ngàn đồng nữa (100.000$).

Tổng cọng số tiền cho vay nội cõi Đông pháp đặng **6 triệu 9 trăm 6 ngàn đồng (6.906.000$).**

* * *

Số bạc Công-thải *nói trên, riêng xứ Nam-kỳ đứng đầu sổ về cuộc cho vay với số bạc* **4** triệu **6** trăm ngàn đồng (**4.600.000**).

Vẻ vang thay !

Minh Tôn đợi nó ngồi yên, chàng lấy khoanh dây ra, cầm thòng mối cục chì xuống mà đo. Chàng nhắm ngay đầu tên Cao-man ấy mà buông cục chì xuống trúng một cái bốp.

Tên Cao-man chẳng la lối tiếng gì, té nằm ngữa dưới đất và thở một cái khì. Máu đầu ra lai láng một vũng. Nó đã bị bể sọ và chết rồi !

Minh Tôn rút sợi dây lên và liệng xuống một lần nữa, lũng trán tên thứ hai ! Phan túc Trí mỉn cười. Không đầy năm phút đồng hồ, Minh Tôn giết hai tên Cao-man một cách êm thấm !

Trước khi tuột xuống, Minh Tôn dòm tứ phía, chẳng thấy một người nào ló đến. Chàng tuột xuống lấy dao cắt dây mở trói cho Phan túc Trí và kê miệng nói nhỏ rằng :

« Kêu hai nàng dậy đi cho mau ! »

Rồi chàng leo trở lên nhánh cây. Nàng Ngọc Châu và cô Xinh ngồi dậy. Phan túc Trí nói với hai nàng có người đến cứu và dắc nàng Ngọc Châu bảo nắm sợi dây hai tay cho chặt, còn hai chơn thì đạp trên cục chì. Phan túc Trí nắm mối dây kia kéo rút nàng, Ngọc Châu lên. Minh Tôn đưa tay ôm nàng đỡ lên và bảo nàng bò lần ra ngoài cội lớn mà chờ.

Đến phiên cô Xinh lên dây và đi rồi, thì Phan túc Trí gộp hai mối dây lại đeo theo mà lên. Ra ngoài, Minh Tôn thả dây và thòng hai nàng xuống trước, chàng và Phan túc Trí xuống sau.

Minh Tôn lấy sợi dây cất, rồi bốn người nắm tay dắc nhau đi. Minh Tôn và Phan túc Trí có giày, đi bất kể gai gốc, còn hai nàng đi chơn không, nên đi có hơi chậm.

Vừa khuất dạng trại của Mirama, thì nghe tiếng la lớn lên vang rừng dội đất. Bốn người day lại thấy lửa hỏa hào cháy sáng trời ngọn lên cao sáu bảy thước tây.

Giây phút sau, nghe tiếng súng nổ đùng đùng, được đâu vài phát và nghe tiếng vó ngựa chạy rầm rầm ở phía kia.

Minh Tôn biết là Tư Ù và Ba Hê làm theo y lời của chàng dặn thì chàng mỉn cười rồi ngó mấy người theo chàng và nói :

« Đi mau mau ! »

Nàng Ngọc Châu vừa nghe tiếng nói của Minh Tôn, nàng la lên một tiếng úy ! rồi xỉu trên tay chàng.

VII. — Mở mắt lương tâm !

Ba Hê và Tư Ù ngồi đợi tới đúng giờ của Minh Tôn dặn, cả hai làm thinh. Ba Hê tính kế đặng phá hại tụi Mirama một lần cho bỏ

Coi tiếp tr. 7.

ghét. Tư Ù ngó đầu nầy đầu nọ một hồi, rồi ngáp dài ngáp vắn, hả họng tát hoát,

Tư Ù lết lại ngồi gần Ba Hề và hỏi nhỏ rằng :

— Mầy tính cái gì đó Hề ? Mầy kiếm chuyện gì cho hay hay, có đăm có đá nhiều nhiều nghe Hề ! Mầy coi đồng hồ nó chỉ mấy giờ rồi ?

— Mầy nói cái gì lạ lùng vậy Mập ? Tao kiếm được một cái kế hay lắm !

— Kiếm được thì đi. Còn đợi gì nữa ?

— Chưa tới giờ ! Còn năm phút nữa !

— Cái đồng hồ của mầy chạy trễ đa ! Đi mầy, đúng giờ rồi !

— Để thủng thẳng đợi tao cắt nghĩa cho mầy phải làm sao.

— Ừ, cắt nghĩa mau đi ! Trước hết phải làm gì ?

— Trước hết, mầy lấy dao, lựa một cái ống nứa khô... vót mỏng mỏng ra làm như cái bùi-nhùi, vót cho được vài nắm.

— Sao không vót đến một ôm nó ?

Tư Ù đi kiếm ống nứa làm y như lời Ba Hề chỉ. Vừa đúng giờ thì vừa rồi. Ba Hề chia ra làm hai bó, dặn Tư Ù rằng :

— Mầy cầm sẵn bó đó với cái bùi-nhùi chỉ, hễ tao hô đốt, thì mầy cứ việc đốt thổi cháy lên, rồi vụt lên nóc nhà nào ở gần mầy. Nhớ cột kẻm ở trong vài cây diêm quẹt. Thôi đi !

Hai người bò lần lần, kẻ trước người sau. Đi ít thước rồi ngừng lại nghe. Một chặp lâu mới đến gốc rào. Ba Hề bảo đốt bùi-nhùi, Tư Ù xẹt hộp quẹt máy ra đốt. Lửa bắt cháy lên, ngún lần lần. Tư Ù nhắm chừng cái nóc nhà ở gần đó lối hai chục thước và vắng dạng người ta, vụt một cái mạnh, cái bùi-nhùi bay bổng lên và rớt trên nóc nhà nghe một cái sạt.

Ba Hề đưa cái bùi-nhùi kia cho Tư Ù và nắm tay kéo đi tới. Đến cái nhà chót, Ba Hề hô đốt. Tư Ù đốt rồi cũng vụt lên nóc nhà. Ba Hề kéo Tư Ù đi nữa. Ba Hề lấy một sợi dây trong túi ra, cột mối vào giữa một khúc le như hình chữ T, đoạn vụt lên rào, sợi dây lọt vào kẽ hở, bị mắc cây căn lại, Ba Hề nắm sợi dây, chơn chồi vô rào tay phăn dây leo lên, dòm tứ phía, không thấy dạng người, liền đánh đeo và tuột xuống đất, Tư Ù cũng làm vậy mà vào trong.

Ba Hề cuốn dây cất vào túi, đưa tay chỉ cho Tư Ù một khóm ngựa lên yên bắt kế sẵn sàng, đếm được trên hai chục con, đang đứng dụm đầu mà ăn lúa. Có một tên Cao-man ôm súng ngồi giữ. Ba Hề nằm xuống và ra dấu cho Tư Ù làm. Tư Ù nằm nhằm cái gì lanh lạnh ướt ướt, anh ta nhớm mình lên xem, mới hay là c... ngựa ! Tư Ù ngó lại cái áo rồi thở ra ! Tuy là không nói chớ trong bụng buồn lắm !

Coi tiếp tr. chót,

Ba Hế ra dấu, cung tay lại và thoi ra. Tư Ù gặc đầu. Hai người bò nhẹ nhẹ qua phía tên Cao-man. Ngựa mắc lo nhủi đầu vô máng mà ăn, nên không đánh hơi người lạ được.

Ba Hế khều tay Tư Ù bảo hờm sẵn. Anh ta lượm một cục đất liệng ngay trước mặt tên Cao-man. Nó giựt mình ngó lên. Ba Hế liệng tiếp một cục nữa. Tên Cao-man cầm súng đứng dậy đi thẳng đến chỗ đó. Thành thử nó xây lưng và đứng cách Tư Ù chừng một sãi. Từ Ù sẽ lén đứng dậy đưa tay nắm cổ tên Cao-man. Nó thở khò khè trong giây lát rồi le lưỡi trợn trắng con mắt mà làm thinh. Ba Hế cầm cây súng trở lại ngồi chỗ của tên Cao-man để thế lại cho nó. Tư Ù để thằng ấy nằm xuống đất. Phút chút thấy lửa cháy lên rần rần, và người ta la lối ồn ào.

Ba Hế cắt dây thả hết mấy chục con ngựa ra và đánh đá tưng bừng, mấy con ngựa giựt mình nhảy chạy lộn lạo bậy bạ làm cho tụi Cao-man loạn hàng thất thứ, chẳng biết phải chạy ngó nào.

Tư Ù còn nắm lại hai con. Hai người nhảy thót lên lưng. Ba Hế hô lên một tiếng, tay cầm cương, chơn thúc ngựa nhắm cửa trại cho sãi. Ba Hế chạy trước, bắn lên hai phát súng hai lòng của tên Cao-man, rồi trở bá lại quơ đập mấy đứa nào đến gần.

Tư Ù lấy súng của mình mà quơ như chong chóng. Hai người chạy đến đâu thì người ta ngã rạp đến đó.

Ra tới cửa, hai tên gác lãnh mỗi thằng một cái bá súng trên đầu, ngã lăn mất thở.

Ba Hế và Tư Ù chạy đã mất dạng thì tụi Mirama mới tỉnh hồn. Mắc lo áp lại khiêng đồ và chữa lửa, không có ai rượt theo cả !

. . . . . .

Khi nàng Ngọc Châu té xỉu, Minh Tôn lật đật đưa tay đỡ nàng và nói với Phan túc Trí rằng :

— Ông hãy đỡ giúp cô kia đi mau mau một chút. Gần tới chỗ rồi !

Minh Tôn bồng nàng Ngọc Châu trên tay mà đi rất mau. Chàng sợ tụi của Mirama theo kịp thì chắc là chết hết. Một chặp sau, Minh Tôn nói lên rằng :

« Tới rồi ! »

Minh Tôn nói vừa dứt hai tiếng đó, liền nghe một cái đụi ở sau lưng. Chàng dòm lại, thấy cô Xinh đã té xỉu, còn Phan túc Trí thì quị xuống đất ! Chàng để nàng Ngọc Châu ngồi dựa vào gốc cây, đoạn chạy lại kêu Phan túc Trí và nói rằng :

— Ông hãy rán chờ dậy. Có ngựa đây nè, lên cỡi chạy cho xa cái chỗ nầy... ở đây tụi nó theo dấu được thì chết hết !

(Còn tiếp) H. v. C.

BANQUE FRANCO-CHINOISE

Pour le Commerce & l'Industrie

SOCIÉTÉ ANONYME FRANÇAISE

Siège Social : 74, Rue Saint-Lazare, PARIS

AGENCE DE SAIGON

7, Quai de Belgique — Angle Rue Guynemer

Capital Social. . . . . Frs. 50.000.000

Fonds de Roulement mis à la disposition de la Banque Franco-Chinoise (Contrat de Gérance de la Banque Industrielle de Chine du 9 Octobre 1922) . . . . . Frs. 40.000.000

Réserve légale . . . . . Frs. 5.000.000

AGENCES :

France : PARIS — LYON — MARSEILLE.
Chine : PEKIN — SHANGHAI — TIENTSIN.
Indochine : SAIGON HANOI PNOMPENH.

Location par l'Agence de Saigon Petits Coffres-Fort FICHET

1$50	3$00	4$00	8$00
1 mois	3 mois	6 mois	1 an

Nên Ngừa Bịnh Ban Trái

Lúc nầy trời nóng nực, trẻ con thường mắc chứng ban, trong 10 nhà có 8, 9 nhà có trẻ đau bịnh ấy, vậy ai có con nít nên phòng ngừa trước, nếu muốn ngừa trước, hoặc trị tuyệt gốc, chỉ có dùng thứ thuốc :

Tiêu Ban Chí Thánh hoàn hiệu Ích-Nguơn-Đường

Mỗi lần dùng 1 huờn, để vô bình chế nước sôi vô, thế làm nước trà cho uống thường mỗi ngày, trừ thử khí, giải nhiệt độc, ngừa ban trái, rất nên hiệu nghiệm, trăm bịnh không sai một, mùi thuốc dễ uống không đắng không hôi, người lớn trẻ em đều uống đặng.

Mỗi hộp 1 huờn giá có 0$15 mua nhiều tính nới,

Thuốc Ho bao sáp hiệu Ích-Nguơn-Đường danh tiếng hơn 60 năm trị đặng các chứng ho, dầu ho lâu năm thế mấy, uống vô nửa giờ thì giảm, dám bảo kiết.

Giá bán 1 hộp 10 huờn 1$40 bán lẻ 1 huờn 0$15

Nhà thuốc ÍCH-NGUƠN-ĐƯỜNG

295, Phú-nhuận — Saigon.

Con nhà có đạo, học trường Nữ-công có đạo :

NHƯ-TÂM

203-205, Boulevard Galliéni — SAIGON

Kỷ luật nghiêm — Học phí nhẹ — Cô giáo chuyên môn

BẰNG CẤP : HỘI CON ĐỨC BÀ

Dấu tích : Rước lễ, Xức trán, Rửa tội, Hôn phối, Linh mục màu thật đẹp, và ảnh bìa đen để nhớ kẻ qua đời.

Đờn **Harmoniums**, sấp lên giá, còn mỗi kiểu ít cái. Dặn trước kẻo hết. — Có bán đờn **Pianos** mới và *occasion*.

Mới lại ! Ảnh giấy ngăn sách Ý thật đẹp, tốt ; mà rẻ như bên Tây. Rất nhiều kiểu.

Tượng Ảnh cũ, bể nhiều ít muốn đổi tượng mới bù tiền.

Cứ đem đến : **LA BONNE PRESSE**

P. Do tri Co dit Dautry

224 Paul Blanchy 224

Xin để ý

Thiện nghệ lảnh sửa các thứ đờn tây, bán đờn Harmonium toàn mới, làm theo Colonie chắc, tốt đẹp, rẻ có bảo kiết. Thông lưu khắp Tam kỳ, Namvang ; mua đờn cũ, bán mua đổi bù... cũng lảnh dạy đờn... thì chỉ có nơi Bentre.

Ai cần biết Catalogue giá cả, xin gởi thơ,

Nguyễn-Kinh Phillippe

rue Paul Bert

Cochinchine **Bentre ville**

MỐI THÙ MẬT NHIỆM

IIIe *Tiếp theo và hết*

PHẬN LÀM CON

II. — RA TÀI ANH KIỆT !

Ngày kỷ niệm

(N° 97) **VII. — Mở mắt lương tâm !** *(Tiếp theo)*

Phan túc Trí lắc đầu thở ra và nói nhỏ nhỏ như người đã mỏn sức « Tôi đi không nổi ! Mệt lắm ! »

Minh Tôn phụ lực đỡ Phan túc Trí đứng dậy và nói rằng :

— Ông hãy rán đi... đặng mà cứu con ông !

Nhắc đến con, Phan túc Trí dường như có sức lại, đi ngã xiêu ngã tó, Minh Tôn đỡ ngồi lên yên rồi lấy dây cột dính trên lưng ngựa, đoạn đỡ cô Xinh lên và cũng cột lên một con nữa.

Chàng lấy sợi dây gân bò cột nơi hàm thiếc nối ba con ngựa lại, rồi chàng bồng nàng Ngọc Châu để ngồi lên con ngựa của chàng và thót lên buông cương cho chạy.

Minh Tôn nhắm hướng theo trong địa bàn và cho chạy hoài chẳng nghỉ.

Hai con ngựa đi sau bị sợi dây kéo, cứ một đường chạy theo luôn luôn. Minh Tôn đi đầu, kế đó là cô Xinh, Phan túc Trí đi chót.

Minh Tôn không dám cho ngựa sải mau, sợ hiểm nghèo cho hai người đi sau. Gặp chỗ rậm cây cối nhiều, thì cho ngựa đi từ bước. Nhằm nơi trống trải thì cho sải mau hơn. Chàng đi cắt theo đường thẳng đặng mau tới chỗ nên có ý khó đi, song Minh Tôn lanh mắt và nhờ chàng đã quen cách đi trong rừng, nên chẳng bao lâu thì được hơn nửa phần đường !

Minh Tôn dừng ngựa lại để nghỉ, vì chàng cũng mệt. Chàng thấy Phan túc Trí đã tỉnh lại thì kêu nói rằng :

— Ông hãy uống một chút rượu mạnh để lấy sức lại. Mình đi được nửa đường rồi. Khỏi lo tụi nó rượt theo nữa !

Phan túc Trí tiếp lấy bầu rượu uống vài hớp rồi trao cho cô Xinh bảo uống.

Trong lúc ấy, nàng Ngọc Châu cũng vừa tỉnh lại mở mắt ra. Nàng biết có người đang đỡ nàng trên tay, nàng muốn ngó mặt, song vì trời tối đen nên không thấy rõ. Nàng hỏi nhỏ nhỏ rằng :

« Ai đây ? »

Coi tiếp qua bên tr. 6.

Communiqués du Vicariat Apostolique de Saigon

Par décision de Monseigneur le Vicaire Apostolique de Saigon, le Père Fernand Parrel est nommé Directeur du Petit Séminaire de Saigon durant l'absence du Père Séminel.

* * *

11e Décès de l'année. — *R. P. Fréderic-Jules Guillot (1872-1900) miss. apost. de Qui-nhơn décédé le 27 Juin 1938.*

Communiqué du Vicariat Apostolique de Vĩnh-long

Les Prêtres du Vicariat de Vĩnh-long peuvent encore recourir aux bons offices de la Procure de Saigon jusqu'à nouvel ordre.

Nouvelles

Société des Missions Etrangères
Procure de Marseille

Son Excellence
Monseigneur DUMORTIER

Marseille le 8 Juin 1938

Monseigneur,

Me voici arrivé à Marseille depuis 8 heures du matin.

La traversée s'est faite dans de très bonnes conditions. Ma santé s'améliore un peu chaque jour ; j'ai beaucoup gagné pendant ces 21 jours de voyage.

Je vous remercie ainsi que tous les Confrères de la Mission pour vos prières.

Votre bien dévoué en N. S.

B. Bellocq.

Coi tin trong địa phận bên tr. 5.